

-ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ-

Μαρκ Μαζάουερ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ΧΙΤΛΕΡ

Η εμπειρία της Κατοχής

ISBN: 960-221-096-6, σελ. 464,
σχ.24x17,
α' έκδοση 1944,
τιμή 32,00€ (χωρίς ΦΠΑ)

Προλεγόμενα του συγγραφέα
στην ελληνική έκδοση,
Μετάφραση: Κώστας
Κουρεμένος.

Περιλαμβάνει 70 αποκαλυπτικές
φωτογραφίες από γερμανικές,
βρετανικές και ελληνικές πηγές

Η εισβολή του γερμανικού στρατού το 1941 έφερε στην Ελλάδα τη χιτλερική Νέα Τάξη, έναν κόσμο ερειπωμένων οικισμών, λιμοκτονούντων πληθυσμών και απόλυτων, κατακλυσμιαίων οραμάτων. Συγκεντρώνοντας πλούσιες μαρτυρίες από πρώτο χέρι και αντλώντας από ανέγγιχτες ως τώρα αρχειακές πηγές, ο Μαρκ Μαζάουερ περιγράφει τη διακυβέρνηση και την οικονομική αφαίμαξη της Ελλάδας από τις δυνάμεις του Άξονα, την κατάρρευση μιας ολόκληρης κοινωνίας μέσα στον τρόμο και την πείνα και την αναβάπτισή της στους θεσμούς και τις πρακτικές της μαζικής αντίστασης.

Η καθημερινή ζωή κάτω από τον ξένο ζυγό καθώς κι εκείνη του αντάρτικου στα βουνά της Ελεύθερης Ελλάδας παρουσιάζονται μέσα στις πρωτόγνωρες υλικές και ψυχολογικές συνθήκες του ολοκληρωτικού πολέμου: άμαχοι πολίτες και χωρικοί στο στόχαστρο εκκαθριστικών επιχειρήσεων, Εβραίοι στο δρόμο για τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, αγωνιστές της Αντίστασης, ταγματασφαλίτες, μαυραγορίτες και δωσίλογοι είναι τα πρόσωπα χάρη στα οποία η ζωντανή αφήγηση ανασυνθέτει την παραγμένη και αντιφατική εμπειρία της Κατοχής. Όμως ο πόλεμος εξετάζεται επίσης από τη σκοπιά του κατακτητή: λόγια και έργα απλών φαντάρων ή αξιωματικών της Βέρμαχτ και

των SS (όπως του νεαρού Κουρτ Βαλντχάιμ, που οι δραστηριότητές του στην κατοχική Ελλάδα έδωσαν το έναυσμα γι' αυτή τη μελέτη) φανερώνουν τις πεποιθήσεις και τις αξίες που στήριξαν τη ναζιστική πολιτική της βίας, της τρομοκρατίας και της Τελικής Λύσης.

Πλούσια εικονογραφημένο με φωτογραφίες από γερμανικές, βρετανικές και ελληνικές πηγές, το βιβλίο προσφέρει μια αποκαλυπτική και συχνά συγκινητική θεώρηση της μεγαλύτερης ελληνικής τραγωδίας του αιώνα: αυτής που έκλεισε μια μέρα με τους πανηγυρισμούς της Απελευθέρωσης για να ξαναοίξει την επομένη μέσα στα πυρά του Εμφυλίου Πολέμου.

Σχόλια για την πρωτότυπη αγγλική έκδοση:

«Ο Mark Mazower παρουσιάζει μια θαυμάσια περιγραφή της Ελλάδας στην Κατοχή, συνθέτοντας αρχαικό υλικό και συνεντεύξεις για να φτιάξει ένα αβίαστο ιστορικό αφήγημα...

Μόνο τώρα οι πληγές του εμφυλίου πολέμου αρχίζουν να θεραπεύονται, και το βιβλίο αυτό προσφέρει πολλά στην κατανόηση των πηγών της σύγκρουσης. Μέσα από τα διαδοχικά στρώματα που το οικοδομούν, αναδύεται η ευρύτερη εικόνα των διαφορών ερμηνείας που ακόμη περιβάλλουν τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο. Με τη λεπτομερή ιστορική του τεκμηρίωση, τις ζωντανές περιγραφές του, τη μοναδική ευρύτητα και διεισδυτικότητά του, είναι απαραίτητο για τον επαγγελματία ιστορικό και αποκαλυπτικό για κάθε ενδιαφερόμενο αναγνώστη.»

Spyros Economides, *The European*, 21/24-10-1993

«Το γοητευτικό βιβλίο του Mark Mazower περιγράφει την καθημερινή πραγματικότητα και το τρομερό κόστος της Κατοχής με συναρπαστική λεπτομέρεια. Πετυχαίνει έτσι να φτάσει στην καρδιά της Κατοχής. Τα πάντα εκτίθενται εδώ, από την υψηλή πολιτική των Γερμανών (και τις προστριβές ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της ναζιστικής εξουσίας) μέχρι το σαρδόνιο σχολιασμό της κατάστασης από τους αυτοσχέδιους καλλιτέχνες των τοίχων της Αθήνας.»

Mark Almond, *The Times*, 16-9-1993

«Ένα από τα καλύτερα βιβλία που γράφηκαν ποτέ, σε οποιαδήποτε γλώσσα, για την Ελλάδα της Κατοχής. Μάλιστα... ένα από τα πιο σημαντικά βιβλία που έχουν γραφεί εν γένει για τη νεότερη Ελλάδα.»

Richard Clogg, Πανεπιστήμιο του Λονδίνου

Σχόλια για την ελληνική έκδοση:

«Ο βρετανός ιστορικός Μαρκ Μαζάουερ είναι ένας απ' αυτούς τους "περίεργους ξένους" που επισκέπτονται την Ελλάδα λίγο τυχαία ή ως περιηγητές, για να βρεθούν μέσα από προσωπικούς (και καμιά φορά παράξενους) δρόμους δεμένοι μαζί της. Φοιτητής ακόμη στην Οξφόρδη (σπούδασε αρχαία ελληνικά και φιλοσοφία) είχε έρθει στη χώρα μας που τον

“είλκυσε ιδιαίτερα”. Πέρα όμως από τα τοπία ή τη “φιλόξενη διάθεση των ανθρώπων”, ο νεαρός επισκέπτης είχε παρατηρήσει με προσοχή και “ορισμένα από τα σημάδια που είχε αφήσει στον τόπο η ιστορία του”. Μάλιστα, δυσκολευόταν να καταλάβει γιατί οι συμπατριώτες του “ενδιαφέρονταν τόσο πολύ για ό,τι είχε συμβεί στην Ελλάδα πριν 2.500 χρόνια και τόσο λίγο για το πρόσφατο παρελθόν”.

Έκτοτε, ο Μαζάουερ έχει συμβάλει αρκετά στο να γνωρίσουν καλύτερα οι ξένοι τη νεότερη Ελλάδα. Τριάντα πέντε χρόνων σήμερα, έχει πραγματοποιήσει λαμπρές σπουδές (έκανε μεταπτυχιακά στις Διεθνείς Σχέσεις στο Πανεπιστήμιο Johns Hopkins των ΗΠΑ, για να επιστρέψει κατόπιν στην Οξφόρδη από όπου πήρε το 1988 το διδακτορικό του). Στο ενεργητικό του συγκαταλέγεται μια πλειάδα δημοσιεύσεων με θέματα από τα χρόνια του Μεσοπολέμου και της Κατοχής, καθώς και το (δυστυχώς ακόμη αμετάφραστο στα ελληνικά) βιβλίο *Η Ελλάδα και η Οικονομική Κρίση του Μεσοπολέμου (Greece and the Inter-War Economic Crises, Oxford University Press)* που έλαβε πέρυσι το βραβείο Runciman. Εν τούτοις, η δραστηριότητά του δεν σταματά εδώ: σε λίγες εβδομάδες κυκλοφορεί το δεύτερο βιβλίο του *Στην Ελλάδα του Χίτλερ: Η εμπειρία της Κατοχής, 1941-1944 (Inside Hitler's Greece: The Experience of Occupation, 1941-1944, Yale University Press)*...»

Δ. Μητρόπουλος, *Το Βήμα*, 5-9-1993

«Ο βρετανός ιστορικός Μαρκ Μαζάουερ βάζει το δάχτυλο σε μια πληγή της νεότερης ιστορίας μας. Η πληγή μπορεί να έκλεισε (ο χρόνος θεραπεύει τις πληγές – χωρίς όμως να εξαφανίζει τη μνήμη), το σημάδι όμως έχει παραμείνει. Ο Μαρκ Μαζάουερ επιχειρεί να μιλήσει για την Ελλάδα του Χίτλερ, για την Ελλάδα του ΕΑΜ, του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ, για τους διωγμούς των Ελλήνων Εβραίων. Το εγχείρημα του ιστορικού διαθέτει νηφαλιότητα, ψύχραιμη ματιά, διαθέτει βαθιά γνώση των πηγών και των αρχείων (γερμανικές, βρετανικές και ελληνικές πηγές) και πάνω απ’ όλα δεν μεροληπτεί υπέρ της βρετανικής παρουσίας στην Ελλάδα του Εμφυλίου...

Ο βρετανός ιστορικός στέκεται στην καθημερινή ζωή των κατακτητών και των Ελλήνων, αφήνει να περάσουν ζωντανές στιχομυθίες των ναζιστών, φωτίζει το άγριο κυνηγητό των Εβραίων, εστιάζει το φακό του στον μικρόκοσμο των ταγματασφαλιτών, των μαυραγοριτών και των δωσίλογων.»

Β.Κ. Καλαμαράς, *Ελευθεροτυπία*, 5-4-1995 (από τον πρόλογο σε προδημοσίευση της ελληνικής έκδοσης)

«Τι μπορεί να κάνει ο πόλεμος σ’ έναν μικρό λαό»

«Η αφορμή ν’ ασχοληθώ με την Ελλάδα ήταν μια έρευνα που έκανα για το παρελθόν του Κουρτ Βαλντχάιμ. Είχα πάει στην Αθήνα για να μαζέψω στοιχεία. Και ξαφνικά, απ’ όσα έμαθα και άκουσα, καθώς σκάλιζα τη δράση του σκοτεινού αυτού υπολοχαγού της Βέρμαχτ πριν από πενήντα χρόνια, άρχισα να καταλαβαίνω το μέγεθος της τραγωδίας που είχαν ζήσει οι Έλληνες στον πόλεμο. Μιας τραγωδίας που δεν έχει όμοιά της στην Ευρώπη.

Συνειδητοποίησα τι σημαίνει να στοιχίζει μια φραντζόλα ψωμί 2.000.000 δρχ. Τι σημαίνει το ότι πέθαναν από πείνα μέσα στον πρώτο χρόνο της Κατοχής 40.000 Έλληνες. Και ότι άλλες 25.000 σκοτώθηκαν στα αμέσως επόμενα χρόνια από τη Βέρμαχτ, τον ναζιστικό στρατό. Και ότι από τους Ελληνοεβραίους, την αρχαιότερη ιουδαϊκή κοινότητα της Ευρώπης, δεν έμεινε ουσιαστικά κανείς. Οι έρευνές μου με οδήγησαν και στα Εθνικά Αμερικανικά Αρχεία, στην Ουάσινγκτον. Μεταξύ άλλων, είδα εκεί ένα σύντομο φιλμ που είχε γυρίσει το 1944 ένας νεαρός Αμερικανός στην ελληνική ύπαιθρο: σπίτια καμένα παντού, παιδιά ξυπόλητα που απορούσες πώς έστεκαν στα πόδια τους, χωριάτισσες που μάζευαν από το δρόμο σκουπίδια για να τα φάνε, καφενεΐα γεμάτα γέρους με απλανές βλέμμα, ανέκφραστο, ένα βλέμμα που μαρτυρούσε πως ό,τι είχαν ζήσει δεν υπήρχαν λόγια να το περιγράψουν.

Προπάντων όμως με πάγωσε μια σκηνή σ' ένα χωριό της Πελοποννήσου. Είναι πρωί. Πλάι σε μια σειρά από κυπαρίσσια, μια μακριά φάλαγγα από γυναίκες ντυμένες κατάμαυρα βαδίζει αργά. Πολύ αργά. Βουβά. Σαν να μη θέλουν να πάνε εκεί που πηγαίνουν. Μερικές κρατιούνται από το χέρι. Άλλες βαδίζουν με το κεφάλι ψηλά, σαν να κοιτάζουν κάτι, μακριά. Στα μάγουλά τους τρέχουν δάκρυα.

Έψαξα τις σημειώσεις του ερασιτέχνη κινηματογραφιστή, και τότε βρήκα την εξήγηση: “Καλάβρυτα, χωριό της Πελοποννήσου. Κατοικείται μόνο από γυναίκες. Όλοι οι άντρες εκτελέστηκαν από τους ναζί. Οι γυναίκες επισκέπτονται την Κυριακή τους τάφους των αντρών τους”.

Στην εποχή μας, δεν νομίζω ότι ζούμε το τέλος της ιστορίας, όπως είπε ο Φουκουγιάμα. Αν κοιτάξει κανείς τα Βαλκάνια, θ' αντιληφθεί ότι μάλλον έχουμε ανάσταση της Ιστορίας εκ νεκρών. Πόλεμοι μαίνονται σε χώρες μικρές και όλοι ελπίζουμε να τελειώσουν πριν οι χώρες αυτές βουλιάξουν εντελώς. Στην Ελλάδα, σήμερα επιτέλους χώρα ειρηνική, κατάλαβα τι σημαίνει πόλεμος για έναν μικρό λαό.

Κατάλαβα επίσης γιατί οι Έλληνες, μετά την τραγωδία εκείνη έζησαν, με τον εμφύλιο, και μια δεύτερη. Το ΕΑΜ/ΕΛΑΣ που το 1944 είχε φτάσει να καυχάται ότι είχε 1.000.000 μέλη, είχε σηκώσει στους ώμους του το μεγαλύτερο μέρος της Αντίστασης. Είναι γεγονός ότι ήθελε να μονοπωλήσει την Αντίσταση – και συχνά φέρθηκε με άγριο τρόπο στους ανταγωνιστές του.

Αλλά είχε και τεράστια δημοτικότητα. Η αίσθηση ότι το επίσημο κράτος δεν επρόκειτο να του αναγνωρίσει τη συμβολή του, η καχυποψία που ακολούθησε και η ισχυρή πόλωση έφεραν και τη νέα τραγωδία.

Ας ταξιδέψουμε λοιπόν σ' εκείνα τα χρόνια της φρίκης –που δεν τους έλειπαν όμως και οι ζεστές, οι φωτεινές στιγμές– για να δούμε πώς ένας μικρός λαός γίνεται μεγάλος, καμιά φορά, μέσα απ' τη συμφορά.»

Μαρκ Μαζάουερ, Τα Νέα, 25-10-1993